

אם יש חשש הפסק באמירת תפילות ובקשות אחרי ברכות המילה קודם השתיה

הפסק, דכברכה אריכתא דמיא כיון שהם מענין הברכה. וכן ראיתי כל הגדולים אין חוששין לשום הפסק בזה. וכן הדין בתפלה וברכה שאומרים על כוס שאחר המילה, שאין שותין עד לבסוף שאומרים כל הבקשה עכ"ל.

ואני הצעיר יגעתי ומצאתי דברי הרד"א אלו שרמז מהרי"ץ בתשובתו דלעיל, כי אינם מפורשים במקומם אלא אגב דבריו בהלכות ברכות גבי הרחמן שבברהמ"ז [שלפיכך לא נמצאו לו בעת החיפוש מה שהיה בזכרון] וז"ל, אומר הרחמן כאו"א כרצונו, ואינו חשוב הפסקה בין ברהמ"ז לבפה"ג, שהרי תיקנו לאורח לברך לבעה"ב. גדולה מזאת מצינו בברכת המילה שאומר או"א וכו' אחר שברך בפה"ג ומפסיק בין ברכה לשתייה ע"כ. והן הן דברי הטור סוף סימן קפ"ט, ועיין מש"כ עליו בפרישה שם. ומה שהוכיח הרד"א בהלכות הבדלה דטעימה ביד מן הכוס לא הוי פגימה, מברכת מילה שמושיט אצבעו בכוס ונותן בפי התינוק, אזיל לשיטתו שאין טועמין מן הכוס בחתימת ברכת אשר קידש רק לאחר הבקשות, ועיין שו"ת אז נדברו ח"ג סימן ד"ג, ובבית ברוך על חיי אדם חלק ג' דף קי"ט.

ומה שכתב מהרי"ץ שכן הוא מנהג ותיקין וקדמונים, כן הוא מפורש בתכאליל כתי אשר יסדו קדמונינו, שכולם כתבו לשתות אח"כ.

ב.

ומלבד דברי הטור והרד"א שהבאנו לעיל הסוברים כן, מוכח נמי הכי בסדר רע"ג ח"ב סימן קמ"ה שרק אחרי גמר נוסח הברכה ותשתלח אסותא, כתב שמשגרין את הכוס לאמו של תינוק ומבואר שם הטעם למה שותה היא אותו, כיון שנאמר עליו שירה (ברכת הגפן) ובקשו רחמים על התינוק ועליה שהיא חולה וצריכה רחמים ורפואה

שאלה: אימתי יש לשתות מהכוס שמברכין עליו אחר המילה. כי המנהג הפשוט בכל המקומות הוא שאין המברך שותה אלא אחרי נוסח קיים את הילד הזה וכו'. וכ"ה בסידורים. אבל יש מדקדקים בזמן האחרון לטעום מיד אחר סיום ברכת כורת הברית, וטוענים טענת הפסק, האם יש לחוש לזה.

א.

תשובה: כבר ישב על מדוכה זו מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סוף סימן קי"ב וז"ל, מנהג פשוט אצלינו כשמברכין יום ששי בבקר לחתן ז' ברכות, גם במנחת שבת אחר שמסיים החזן ז' ברכות, מתחיל ואומר ברכות ובקשת רחמים להצלחת החתן והכלה, ואומר הא מצלחא הא מכשטא וכו', ופסוקים אחרים המורים ברכה. וכשמסיים שותה מהכוס הוא והחתן, גם משקים ממנו לכלה. גם בבית המילה כשמסיים המוהל ברכת אשר קידש ידיד, מתחיל ואומר בקשת רחמים על התינוק הנימול, ואח"כ מבקש רחמים ורפואה לאם הנימול, ופסוקים המורים ברכה ובקשת רחמים, ואח"כ שותה המברך מהכוס (ומשקה) [ומשגר] לאם הנימול. ובכל אלו אין חוששין להפסקה. וכ"כ הלבוש י"ד סי' רס"ה ס"א דלא הוי הפסקה, משום דבקשת הרחמים שייך לברכה. וכמדומה לי שכ"כ הרד"א ז"ל. ולא כמו קצת מתחכמים בעיניהם מקרוב באו לטעום מהכוס בבית החתן תכף אחר גמר ז' ברכות קודם הבקשה, ולא נהירא. ועם שוני"ם אל תתערב, כי מנהג ותיקין וקדמונים הוא. ועיין מ"א א"ח סי' תקפ"ג דיש לחלק דשאני התם שהוא צורך גדול יע"ש. ובבארות יצחק על פסקי מהרי"ץ הלכות ברכת המזון סעיף מ"ד (אשר עודנו בכתובים עמדי) עמדנו על ביאור דבריו. וכ"כ מהרי"ץ עוד בעץ חיים חלק א' דף קפ"ג ע"ב וז"ל, ודע דברכות אלו (הא מכשטא וכו') וכן הפסוקים עד סוף, לא הוו

ביו"ד סימן רס"ה. וכ"ה עוד שם בספר העיטור הלכות לולב דף צ"ב ע"א. וכן מסודר במחזור ויטרי דף תרכ"ז לשתות אחר קיים. גם בספר כללי המילה לר' גרשון הגוזר דף קי"א אחרי תשתלח אסותא כתב שטועמין מן הכוס, הוב"ד בספר עלי תמר על ירושלמי ברכות.

וכנלע"ד להוכיח מהזוה"ק פרשת אמור דף ק"ג ע"ב דאיתא התם דרב המנונא היה אומר פסוק בסוכות תשבנו וגו' תיבו אושפיוזין עילאין וכו' ואח"כ היה יושב ע"ש. משמע מינה דכל כה"ג לא חשיב הפסק בין הברכה לקיום המצוה מאחר שהוא מן העניין וכמ"ש בס"ד בבארות יצחק הלכות סוכה ס"ק קנ"א עש"ב. עוד נראה לי ראייה מהזוה"ק פרשת בלק דף קפ"ז ע"ב בעובדא דינוקא בריה דרב המנונא, כד מטא על הארץ ועל המזון, אמר כוס ישועות אשא וכשם ה' אקרא. קיימא כסא על תיקוניה ואתיישב בימיניה ובריך. לסוף אמר, יהא רעוא וכו' ע"ש. בין אם הוא כפשוטו שהיה אחר חתימת ברכה שנייה, בין אם נאמר שהוא קודם לה כמו שפירש רבינו האר"י זיע"א (הבאנו דבריו בבארות יצחק על הל' ברכת המזון ע"ש), מוכח דפסוק זה לא הוי הפסק ושרי לכתחילה אעפ"י שלא תיקוניהו במטבע הברכות. ומש"כ ובריך, נראה פירושו שהמשיך ברהמ"ז עד תומה, וזהו דקאמר לסוף אמר יהא רעוא וכו' היינו שבסוף ברהמ"ז בריך את ר' יצחק [אמנם יש גירסא ובריך לון. לפ"ז לסוף אמר, פירושו בסוף שבריך את שניהם, דהיינו ר' יצחק ור' יהודה, חזר לברך את ר' יצחק בייחוד. אך א"כ תמוה שלא גמר ברהמ"ז, וע"ע שם המשך המאמר כיון דבריך אסתים עינוי וכו' ועל כרחין שגמר כל ברהמ"ז, אלא שהזוה"ק מקצר ואינו מבאר רק דבר חידוש שעשה הינוקא, ועכ"פ פסוק כוס ישועות אמר באמצע כדנקט בהדיא כד מטא לעל הארץ וכו']. ומדברי הזוה"ק יש להוכיח דלא כשיטת ר' בנימין אחיו של בעל שבלי הלקט, שסובר שדווקא בלשון תפילה שרי להפסיק כיעויין שם. ולפ"ז יש לסעד מה שנהגו בקצת מקומות לומר קודם ששותים פיוט ארוך אחר ברכת המילה המתחיל אלופים שאננים וכו' שאינו מעניין תפילה לרפואה הנימול, אלא סדר יצירת

ע"ש, אמנם מנהגינו פשוט שהמברך ג"כ שותה וכמ"ש מהרי"ץ לעיל. וכ"ה בשבלי הלקט הלכות מילה סימן ד' ע"ש. גם הבקשות שבסדר ההבדלה, החל עלינו את ששת ימי המעשה וכו' מסודרות בסרע"ג חלק א' סימן ל"ח אחר ברכות ההבדלה, ובסימון כתב ושותה מלוא לוגמיו ומטעים את בני ביתו ע"ש. וכ"כ הרי"צ נ' גיאת בהלכות הבדלה והטור או"ח סימן רצ"ט בשם רב עמרם. וכ"כ רש"י בסידורו סימן תקכ"ג, ובמחזור ויטרי סימן ק"ג. אלא שיש נוסחות מסדר רב עמרם דליתא התם. וגם המנהג פשוט שאין מסדרים אותם על הכוס כלל [אמנם במאמר מרדכי סי' רצ"ו סק"ב כתב שמנהג פשוט ביניהם לומר בהבדלה פסוקים קודם השתייה, ועיין לקמן אות ג' סוד"ה אכן]. וע"ע ארחות חיים הלכות הבדלה סי' ב'. ובסידור רס"ג בסדר שבע הברכות דנישואין דף ק"ח הביא נוסח הא מכשטא, סמוך ונראה לברכה, באופן דמשמע שנאמרים כאחד בסמיכות, אכן לא פורש בהדיא. גם בדף צ"ט כתב נוסח תשתלח אסותא אחר ברכת המילה, אבל מזה אין ראיה כלל, כי לא הזכיר כוס כלל [ואינו מדינא אלא ממנהגא] וממילא אין לדון מצד הפסק. ובסרע"ג ח"ב סימן קמ"ו ישנו ג"כ נוסח מעין הא מכשטא, אך זמן השתייה אינו מבואר שם.

ומתשובת רב שר שלום גאון, מוכח דמנהג פשוט היה בימיהם דקיים את הילד וכו' אינו הפסק, עד דיליף מינה לעניין אמירת גירא בעיניה דשטנא בשעת ההלל דלא הוי הפסק, והובאו דבריו בשבלי הלקט סוף סימן שס"ז. ור' בנימין אחיו של בעל שבלי הלקט לא הסכים לו בזה, דשאני מילה שצורך הוא להתפלל עליה ע"ש. הא קמן דלגבי מילה עצמה, לא איספקא להו היתרא כלל. וכן הדבר מפורש במדרש שכל טוב פרשת לך לך שכתב לומר קיים את הילד וכו' תשלח אסותא וכו' ואח"כ שותה הכוס וכו' ע"ש. [ובלקח טוב פר' לך לך דף מ' מתבאר שיש שהיו אומרים פסוקים קודם החתימה וכתב שטעות הוא, כי צריך לחתום עם אשר שם בבשרינו ע"ש, וזה לא שייך לנ"ד. ועיין ברכ"י יו"ד סימן רס"ה סק"ה. וע"ע לשון הטור או"ח סוס"י קפ"ט ופרישה שם]. וכ"ד בעל העיטור בהלכות מילה דאין הבקשה הפסק, הביאו הטור

יפסיק ע"ש באורך. ולענ"ד אי משום הא לא איריא, דשמא סבירא ליה להב"ח כדעת המטה משה דאמירה הנזכרת היא עוד מקודם הברכה, וע"ע להשכ"ג סימן קע"ד בהגהת הטור אות כ', ואלוהו רבה שם, ובמ"ש בס"ד בבארות יצחק על הלכות ר"ה. ברם אעיקרא תמהני היאך סלקא אדעתיה דמר דהב"ח סבירא ליה דלא כבעל העיטור, שא"כ היה לו לגלות דעתו ביה באתרא. ואדרבה הרי מצינו לו בהיפך באו"ח סס"י קפ"ט ששם כתב הטור בפשיטות כשיטת בעל העיטור, ותירץ בזה קושית אחיו הר"ר יחיאל מהפסק הרחמן דברכת המזון, וכתב שם הב"ח דמלבד זה יש להביא עוד ראיה שאין בזה משום הפסק, ממנהג העולם (במקומותיהם) שבלייל פסח כשגומר ההלל על כוס רביעי, אומרים הרבה פיוטים ולבסוף מברך בפה"ג ולא חשבינן לפיוטים הפסק ע"ש. ומה שסיים שם שמהרש"ל מיחה בזה שלא לומר הפיוטים עד אחר בפה"ג, גם בסימן ת"פ הביא דעת מהרש"ל וכתב עליו שכן עיקר ע"ש, פשוט להמעיין דלאו למימרא דהוא הדין הכא הוי הפסק, רק שדוחה הראיה משם. כי האמת שחילוק יש בדבר, דהתם טעמא כיוון שחז"ל תיקנו כוס רביעי על ההלל, ואם מאחר הברכה לאחר הפיוטים נראה כאילו ניתקנו לאמרם עליהם. ואף אם מחזיק הכוס בשעת ההלל, הלא אין החזקתו אז אלא ממנהגא ולמצוה מן המובחר כמבואר בפוסקים, משא"כ הכא בברהמ"ז אף שמאריכין בהרחמן, מ"מ החזקת הכוס מתחילת ברהמ"ז מן הדין היא כמבואר בגמ' ופוסקים [שמחזיקין אותו אפי' בהרחמן עד השתייה כנהוג, וכמבואר ג"כ בסידור היעב"ץ דפוס למבר"ג דף קכ"ב ע"ב. וע"ע ערוך השלחן סימן ק"צ סעיף ז', ובשו"ת רבבות אפרים ח"א סי' ק"נ]. הלכך ניכר הדבר שברכת בורא פרי הגפן באה בשביל ברהמ"ז. ולגבי מילה אף דהוא חמור טפי, דבשלמא הכא בברהמ"ז ובלייל פסח עכ"פ ברכת בפה"ג אינה אלא לבסוף, משא"כ התם כבר בירך ולכאורה הוא חשש הפסק בין ברכה לטעימה [והנראה שלזה נתכוון הטור בסס"י קפ"ט שכתב בלשון גדולה מזו מצאנו בברכת המילה וכו' ואחר זה ראיתי בפרישה שם שביאר כן בסיפא דמילתיה] מ"מ לא היה לו

הולד וענייני המילה, וכן האומרים פסוקים בין ברכות ההבדלה כמ"ש בס"ד בבארות יצחק הלכות הבדלה. וע"ע בהלכות שמחת יו"ט סק"ג על המוסיפים בקידוש ברוך מקדש השבת. ובשו"ת רב פעלים ח"ג סימן מ"ב.

נמצא דמנהג זה אישרוהו וקיימוהו רבים גדולים ועצומים. ולא מצינו חולקים בדבר, זולת מ"ש הטור ביו"ד שם אחר זה דיש אומרים דכיון שנתן יין כפי התינוק אחר ברכת כורת הברית, לא הוי הפסקה. ושיש סידורים שכ' לשתות אחר חתימת הברכה ע"ש. והב"י שם לא הערה מקור הי"א הללו מי הם, גם אני הדל פשפשתי ולא מצאתי, ומשמע לכל הפחות דאין הם מהפוסקים המפורסמים. וסברת היש סידורים, לא תוכל עמוד לנגד סידורי הגאונים רב עמרם ורב סעדיה. וידוע מה שכתב רבינו תם בספר הישר דף פ"א, כל שאינו בקי בסדר רב עמרם ובהלכות גדולות ובמס' סופרים וכו' אין לו להרוס דברי הקדמונים ומנהגם וכו' ע"ש. ועכ"פ הטור עצמו באו"ח סס"י קפ"ט נקט בפשיטות מדנפשיה כדעת המתירין, ומיישב בזה תמיהת אחיו הר"ר יחיאל בעניין הפסק ריבוי בקשות הרחמן בין ברהמ"ז לבורא פרי הגפן ע"ש. ואחיו מודה בהיא דמילה דשרי, דאי לאו הכי מה הראיה, וזה ברור.

ג.

וראיתי להרב הפרד"ס בס' אות היא לעולם ח"א סימן פ"ד שהאריך בנדון דידן ודעתו להחמיר, אבל בעניי רואה אני אחר בקשת המחילה שיש להשיב על כל ראיותיו, לפיכך אבוא העיר על סדר דבריו.

ברף קט"ו ע"ב הביא דברי הב"ח באו"ח סימן תר"ג שהעיקר לעשות כל סדר הכפרות לכל אחד ואחד, ושוחט כל התורנגולים יחד בלא הפסק. וכתב עליו הפרד"ס דנראה דסבירא ליה כהיש אומרים שהביא הטור ביורה דעה דבקשת רחמים הוי הפסק, דלא כבעל העיטור. ואם כן קשה דהיה לו להב"ח לכתוב בסימן תקפ"ג שאמירת תתחדש עלינו וכו' בלייל ראש השנה, לא תהיה אחר הברכה כרי שלא

הרחמן, כי ברכת הטוב והמיטיב עצמה הכל בקשות ותפילות, הוא ייטיב לנו והוא יגמול בעדינו כמ"ש בפרישה שם. אמנם מסתברא הכי לגירסתו וכמבואר בטור בסימן ההוא. אבל להרמב"ם דלא גריס בברכה זו בקשות אלו דלעתיד, א"כ ליתא לתירוץ זהו. משא"כ תתחדש עלינו אחר ברכת הפרי שהיא ברכת הנהנין לחוד, והוא הדין זה חליפתי וכו' אחר ברכת השחיטה שהיא ברכת המצות לבדה, דלא שייכי להדרי הבקשות לברכות.

וזהו ג"כ דעת מהרי"ץ, שהרי בהלכות ראש השנה כתב שלא להפסיק בין ברכה לאכילה באמירת תתחדש עלינו, והוא עצמו כתב דבקשת רחמים לא הוי הפסק כדלעיל. אלא פשיטא דשאני הכא במילה שהוא שייך לנוסח הברכה עצמה. ואילו היתה רק ברכת בפה"ג לברכה היה מקום לדון מצד הפסק, אך מאחר שתיקנו לסדר על הכוס ברכת אקי"מ, תו לית לן בה. כל שכן נוסח הא מכשטא וכו' שהוא מעניין שבע הברכות גופייהו. ומה שסיים בתשובתו להביא מדברי המג"א דלצורך גדול שרי, אתי למילף מינה בקל וחומר. דאם התם כי האי גוונא לא הוי הפסק, כל שכן בנ"ד דחשיב המשך לברכה. וע"ע בבארות יצחק על הלכות ברכת המזון על סוף סעיף מ' ד"ה ואמנם.

ובדף קט"ו ע"ד מסיק לטעום קודם שיאמר קיים את הילד, דמאחר דהדבר שנוי במחלוקת כמו שהביא הטור לסברת יש אומרים דהוי הפסק, אלא דהם סוברים דנתינת יין מעט בפי התינוק מהני, וכל כי האי, מרן ז"ל לא הונח לו סברא הלזו, באמור דמאי אהני טעימת התינוק וכמו שיעויין שם ע"כ. אין לטעות בכוונתו דמרן סבירא ליה הכי, שהרי המעיין יראה שדברי מרן לא לעניין הטעימה אז הם אמורים, אלא אחר עניין זה (בר"ה כתב הכל בו) לעניין אם סגי בטעימת התינוק להוציאו מידי ברכה לבטלה. גם בספר אות היא לעולם עצמו לעיל מינה (דף קט"ו ע"ג) כתב שמדברי מרן בשלחן הטהור נראה דפסק כסברת בעל העיטור, מדפסק שם (סוף סעיף א') שנוהגין שכשמגיע לבדמיין חיי נותן מהיין באצבע בפי התינוק ע"ש. וברור שאין כוונתו כאן על שיטת מרן גופיה להלכה, רק אתא למימר דלא תסגי לן כהיש

להב"ח לשתוק אלא לגלות דעתו בהדיא אילו היה חולק.

ומש"כ עוד שם להקשות ע"ד המג"א סימן תקפ"ג סק"ב שכתב וכן בסוכה מברכין בין ברכה להמוציא, והלא יש חולקים בדבר כדאיתא בטור וב"י סימן תרמ"ג עש"ב. פשוט שכוונת המג"א לפי מה שנוהגים (בארצו) כסברא זו. וגם מרן הב"י שכתב לפרש בכוונת הרא"ש שאוכל פרוסת המוציא ואח"כ מברך על הסוכה, הלא מסקנתו התם בשם העולם דמפרשים דברי הרא"ש לא כן, וכן הביא בשלחן ערוך. ומה שסיים בב"י שהעיקר כדברי הר"מ, לאו מטעם הפסק אלא מפני שהישיבה היא המצוה כמבואר שם. ומש"ש דף קט"ו ע"ג דלפי פירוש מרן גבי ברכת סוכה שמברכין אחר המוציא הדבר יוצא במכל שכן שאין לומר תתחדש עלינו וכו' בין ברכה לאכילה, דהתם היינו טעמא משום דדמי לגביל לתורי או טול כרוך דלא הוי הפסק דהוי מצרכי סעודה, משום דאסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו. וברכת הסוכה לא גרע מגביל לתורי, דאכילת קבע לכולי עלמא בעיא סוכה, ומשו"ה לא הוי הפסק. אבל בקשת רחמים לא דמי לגביל לתורי וכו' ע"ש. והוא תמוה, דהלא מרן בסימן קס"ז סעיף ז' פסק כשיטת הרמב"ם שגם תנו מאכל לפלוני לא הוי הפסק, אף דלא שייך טעמא דאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו. כיו"ב פסק בסימן תע"ה סעיף א' לומר זכר למקדש כהלל קודם אכילת הכורך ולא חשיב לה הפסק, ועי' מ"ש בס"ד בבארות יצחק הלכות ברכת המוציא ס"ק י"ב. א"כ הוא הדין הכא אמירת תתחדש עלינו וכו' דהוא בעניין המאכל.

עוד כתב שיש לתמוה ע"ד הב"ח והמג"א איך אשתמיט מינייהו סברת בעל העיטור לגבי מילה דבקשת רחמים על אחרים לא הוי הפסק, ולדידיה ודאי דס"ל ה"נ לעניין אמירת תתחדש עלינו וכו' וכן זה חליפתי וכו' דהוי בקשת רחמים על עצמו דלא הוי הפסק וכו' ע"ש שהאריך. ולענ"ד הפרש גדול יש ביניהם, דהתם הוא שייך לעניין ברכת אשר קידש ירד מבטן וכו' ואגב זה מבקשים רחמים ורפואה, לפיכך חשיב כהמשך לאותה ברכה וומעין זה הא דיליף מינה הטור לעניין הוספת בקשות

מים חיים סימן נ"א. וה' אות היא לעולם עצמו כתב שבעירו איזמי"ר רבתי בדעות ונמצאו בה מוהלים ת"ח רבים ועצומים זהירים וזרזים במצוות, ומעולם לא שתו כי אם אחרי סיום קיים את הילד ע"ש, אלא שהוא עשה מעשה וציוה לבנו שיטעום כדי שלא יכנס בסוג ח"ו נהנה מהעוה"ז בלא ברכה וסוג ברכה לבטלה למאן דס"ל דהוי הפסק, ופשטה הוראתו בעירו בין המוהלים יראי ה' ע"ש. ובוודאי אילו הוה שמיעא ליה דברי כל רבוותא דלעיל, ובפרט דברי הגאונים שדבריהם דברי קבלה, לא היה סותר המנהג. אמנם לא נתברר זמן ייסוד תפילת קיים את הילד וכו' אם היה נהוג כבר בזמן חכמי התלמוד, עד שנאמר שדברי הגאונים קבלה בזה מהם, כי לא נזכר בגמ' שבת דף קלז: וברמב"ם פ"ג מהלכות מילה הל"ג אלא ברכת אקי"מ, ועיין תשובות הרמב"ם סימן רי"ב. אכן נוסח תשתלח אסותא וכו' הביאו הראשונים משמא דירושלמי. ומכל מקום הכרעת הגאונים תכריע. ומה מאד תמוהים בעיני דברי המאמר סימן רצ"ו שם כתב שהמנהג הפשוט ביניהם לומר אחר ההבדלה קודם השתייה פסוק ויתן לך וכו' ונח מצא חן וכו' הוא טעות ע"ש. דהא ניחא סדר רע"ג ורי"ץ גיאת וסידור רש"י שכתבו מנהג זה לא היו בזמנו בדפוס, אבל דברי הטור סימן רצ"ט, היאך אשתמיטו מיניה.

ד.

ומעתה אין טענה מצד מה שמסיים שם הרב הפרד"ס שכך היא המדה ומרגלא בפומייהו דרבנן קדישי לומר והמחמיר תע"ב, ומי הוא זה אשר לא ערב אל ליבו להיות בכלל ברוך. ועוד דלפי התגברות הקליפה צריך להחזיק בחומרות הבאים מכח הקדושה וכו' ואין לך דור שאין מתחדש חומרות מה שלא היה לפני עש"ב. יש להשיב כי אין הדברים אמורים אלא לפום מאי דסבר דפוסקים רבים ונכבדים סבירא להו דהוי הפסק, אך כפי שביארנו בס"ד שיטת יחידאי נינהו היש אומרים והיש סידורים שהביא הטור. וכנגדם הבאנו למעלה מחמישה עשר רבוותא התופסים לקולא. ובעיקר העניין על צורך החומרות וגדרים בדורות האחרונים, האריך להביא מדברי ספרים

אומרים דבהטעמה לתינוק מיד בסיום ברכת כורת הברית, סגי דלא למהוי הפסק, שהרי מרן לא ניחא ליה בהך סברא. וע"ע שיעורי ברכה להחיד"א שם אות ג'. ומ"ש דבסברת הי"א קיימי רבים ונכבדים ה"ה בס' תניא הלכות מילה סימן צ"ד שכתב שם ואח"כ או' ברכת אקי"מ, ובעוד שהוא מברך נוטל מן היין באצבעו ונותן בפי התינוק ואח"כ אומר קיים את הילד ע"כ. ובמחכ"ת אין מזה שום ראייה, כי גם בשבלי הלקט אשר ספר התניא נאצל ממנו כנודע, איתא כהאי לישנא בהלכות מילה סימן ד', ולדידיה תקשי מההיא דכתב שבלי הלקט עצמו בהלכות לולב סס"י סס"ו בשם רש"ג ובשם ר' בנימין אחיו שסוברים בפשיטות דאין בזה הפסק. ומה שבספר תניא שם לא הביאם, לאו משום דלא ס"ל, אלא מפני שדרכו להשמיט ולקצר הרבה, ואינו מביא רק עיקרי הדברים. ועל כרחק גם השב"ל מודה דטעימת התינוק לא מהניא, ומה שמטעימין התינוק כבר אז, מסתברא שאינו אלא למהר להשקיטו מצער. ועל הסידורים שכתבו ושותהו, כבר השבנו לעיל אות ב' ד"ה נמצא. ומה שהוסיף עוד ללמוד כסברתו מדברי הפוסקים מור"ם ובכ"ח והמג"א דלכתחילה יטעום אחר כורת הברית, כל דבריו נרחין במה שכבר ביארנו לעיל בס"ד, ואין להאריך.

אכן הא דכתב התם בדף קט"ז ע"א להסתייע מדברי המאמר מרדכי סימן תקפ"ו סק"ג דסבירא ליה הני, זה אמת, ובפרט מוכח כן מדבריו סימן רצ"ו סק"ב. אלא שהוא וגם בעל אות היא לעולם, לא ראו דברי הרבה מרבוותא שהבאנו לעיל דפשיטא להו דכל כי האי גוונא לא הוי הפסק. והנני למנותם כאן אחד לאחד, רב עמרם גאון ורב שר שלום גאון ונמשעות רס"ג, וכנלע"ד להוכיח מהזוה"ק ומדרש שכל טוב והרי"צ אבן גיאת ורש"י ומחזור ויטרי ובעל העיטור ושבלי הלקט והטור והר"ד אבודרהם ורבנן קמאי בתכאליל, וכללי המילה לר' גרשון הגזור, וכ"כ דעת מרן הש"ע, והלבוש, ומהרי"ץ שכן המנהג פשוט, ושכן ראה כל הגדולים. גם עוד אחרונים העידו שכ"ה המנהג במקומם, כגון בספר ערוך השלחן יו"ד סימן רס"ח סעיף י"ח ע"ש. (וע"ע שו"ת

והב"י דליכא חשש הפסק בזה ע"ש. ובס' כורת הברית דף ח' ע"ב אות ל"א כתב נמי דלא הוי הפסק, ושבאור זרוע ומהרי"ל וריב"ש כתבו דמוכח בירושלמי (ואינו לפנינו) לומר תפילה זו על הכוס ע"ש, אבל במי שבירך לילד לא נכון להפסיק (שם אות מ"ד) וכן אמירת ק"ל פעמים אליהו הנזכר בספר סוד ה', לא יאמר קודם אשר קידש כיעויין שם אות מ"ה, וע"ע שם בדף צ' ע"ד. ומ"מ אמירת תשתלח אסותא וכו' שנזכרה בפוסקים משמא דירושלמי, לא דמיא למי שבירך שכתב, אלא שרי לכתחילה כמנהגינו, מאחר דתשתלח הוא הנוסח המתקון מהקדמונים. וראיתי באוצר הברית דף קנ"ה שבאפיקי ים כתב שהגאון מבריסק היה שופך אז על ידיו ולוקק באצבעותיו, ועיין באוצר הפוסקים סימן ל"ד שבני הגאון הנזכר אמרו שלא ראוהו אף פעם נוהג כן ע"ש באריכות. גם בספר נהר מצרים הל' מילה אות ל"ב כתב לשתות אחר קיים, וכן בספר זוכר הברית. אך בסדר המילה מכת"י של ה' בן איש חי (שנדפס בסוף ספר מכשירי מילה הוצאת חברת אהבת שלום שנת תרש"ס) דף ס"א כתב לטעום מעט מהיין אחר סיום ברכת כורת הברית.

ובאיגרות סופרים דף נ"ז מצאתי תוך מכתב מאת חתנו של הגרע"א שכתב בזה"ל, לא יכון המנהג דהמברך ברכת אשר קידש ידיו וכו' לא יטעום הכוס עד לבסוף. כמדומה דמורי חמי רבי' הגאון נ"ע, טעמו מיד אחר סיום הברכה, כי התפילה על קיום הילד א"צ כוס ולא שייך להברכה עכ"ל (ובספר בית ברוך חלק ג' דף ק"כ כתב בשם ספר הנז' שכך היה מנהג הגר"א, וכנראה שהוא בטעות הדפוס וצ"ל הגרע"א כאשר ברור להמעין שם. ושמו של הגר"א אמנם נזכר שם בדף נ"ו, אך הוא לעניין אחר לגמרי. וגם בספרי המנהגים של הגר"א שעיינתי, לא מצאתי שהעירו על מנהגו בזה, א"כ מסתמא בוודאי שגם הוא היה נוהג להמתין מלשתות עד לבסוף). והלשון לא יכון וכו' תמוה, דלפחות היה לו לומר נכון להחמיר, ועכ"פ מנהג הגרע"א שהביא בדבריו לא בתורת ודאי אלא בלשון כמדומה. ומכל מקום בוודאי שאם היה רואה כל הפוסקים שהבאנו, היה מודה. וע"ע אגרות משה

וסופרים הרה"ג ימ"ה שליט"א בהקדמה לספר דרכי הוראה על עבודת הקדש להחיד"א (ובשיטה האחרונה שם בדף ו' נשתרבה בטעות המסדר לדפוס, בתוך העתקת דברי ספר אות היא לעולם, עד שנדמה להמעין שהחיד"א ג"כ כתב לטעום קודם אמירת קיים את הילד. והא ליתא כי לא נמצא בו שמץ דבר מזה). וע"ע מקדש מלך על הזוה"ק פרשת שמיני דף מ' ע"א על הזמנים שנאסר בהם סתם יינם. גם בספר נפלאות אליהו מהגר"א דפוס פיטרקוב דף ל"ו ע"א, ראיתי שכתב בזה"ל, ידוע כי בכל דור עברין גדרות חדשים, לפי שהדורות מתמעטין והולכין והערב-רב מתגברין, צריך לגדר חדש לגדור הפרצות וכו' ע"ש. וע"ע פתחי תשובה יו"ד סוף סימן קט"ז, ודרכי תשובה שם, ויביע אומר ח"ה יו"ד סוף סימן ג'.

אמנם מ"ש הפרד"ס דאין לך דור שאינו מחדש חומרות וכו' בהורמנותיה דמר מסתפינא למימר דאפכא נמי קושטא דאין לך דור שלא נתחדשו בו קולות, ובמילתא דאיכשר האיי דרא, כנגדה נתפרצו במילתא אוחרנתא. והעיקר לתפוס החומרות הנוגעות לעיקרי דתינו ועבודתינו לפניו יתברך שמו. והדוגמא שכתב שם ממה שנהגו משנים קדמוניות בכל סעודות ומשתאות שמה ישבו רבים ועצומים רבני אלפי ורבני מאותא, והיו מביאים מתחילה מאכלי חלב וגבינה ושוב אח"כ היו מביאים בשרא שמינא, ובזמנינו זה נתבטל זה המנהג ע"כ, לא שייכה לנ"ד, כי התם הוקבע מנהג חדש זה בכמה מקומות ע"פ סברת החמ"י שכתב שיש בזה תיקון נפלא, ושוב נתברר היפך דבריו כאשר עין רואה בספרי הפוסקים והמקובלים. משא"כ בנ"ד שהוא מנהג קבוע מקדם קדמתה בכל תפוצות ישראל בהסכמת כמעט כל רבנותא קמאי ועל צבא תהילתם רבותינו הגאונים. וכזאת יש להשיב על שאר דבריו שם, אלא שאין רצוני להאריך.

ה.

ובשו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן ט"ל סבירא ליה דהוי הפסק, והשיג עליו בספר ברכת הבית חלק ב' שער נ"ח אות י"ד מדברי בעל העיטור

יו"ד חלק ד' סימן ק', ובשו"ת רבנות אפרים ח"ד
סימן קצ"ה.

*

סוף דבר, אין חשש משום הפסק באמירת
תשתלח, וקיים את הילד וכו', אחר ברכת המילה.

ודעת מקצת המצרינים לטעום מיד אחר ברכת
בורת הברית, היא חומרא יתירה שאין לחוש לה.
וכל שכן לדין דמוגד אנדינן בהוראות מהרי"ן
שהוא מאריה דאתרין, שהתרעם על
המתחכמים לשנות ממנהג הקדמונים.